

# Türkmeneli'nde Gazetecilik tarihi (1911-1960)

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 22 января, 2025

Türkmeneli'nde Gazetecilik tarihi (1911-1960) TÜRKMENELI'NDE GAZETECILIK TARIHI (1911-1960)

Bir şehrin kimliği, o şehrin kültür yapısına katkıda bulunan toplumlarla belirlenir ancak.

Gazetecilik bu kimlik yapısını oluşturan önemli öğelerden biridir.

Bu yazıda, sizlere Türkmeneli'nde gazetecilik tarihinden bir özet aktaracağım.

Ancak bu arada, Kerkük'ün bir Türk şehri olmadığını söyleyenlere sormak isterim:

Açıklasınlar bakalım, bu şehirde kaç gazete, kaç dergi çıkardılar, kaç kitap yayınladılar veya bu şehrin kültür yapısına ne tür katkılarda bulundular.

Katkıda bulunmayı bir tarafa bırakalım, fırsat kolladıkça, barbarca saldırarak yakıp yıkmaya ve katliamlar gerçekleştirmeye yeltendiler.

Hangi yüzle burası bizimdir diyebiliyorlar? Bu şehrin medeniyetine, kültürüne veya mimarisine hangi katkılarda bulunmuşlardır ?.. Katkıları olmuşsa ortaya koysunlar, gösterebilirler tarihi varlıklarını.

Türkmeneli'nde, yetmişli yıllara kadar Kürtçe yayın yapan uzun vadeli gazete veya dergiye pek rastlanmamaktadır. Birkaç gazete, Arapça – Kürtçe olarak kısa aralıklarla yayınlanmıştır.

Osmanlı döneminde Bağdat'ta 1869 yılına kadar yayın yapan Al-Zevra Gazetesi'nin kapanışından sonra, ilk gazete Türkmeneli'nin Kerkük şehrinde 1911 yılında yayına başladı. Bu gazetenin ismi «Havadis» idi. Türkçe yayın yapar ve özellikle Kerkük'teki Türkmen kültürünü yansıtır; ayrıca gazetede, yerel haberler, bilim, politika, ekonomi, tarih, edebiyat ve sağlık

gibi konular da yer alırdı. Kadrosunun tamamı Türkmenlerden oluşan bu gazete 1918 yılında İngilizler tarafından kapatılır. Aynı dönemde, 1911-1918 yılları arasında, Kerkük'te Türkçe yayın yapan başka bir gazete de «Ajans Jurnal» dır.

Bu gazete, hızlı bir şekilde Osmanlı topraklarından haberler yayınlamaya ağırlık veriyor, telgrafla İstanbul'dan alınan savaş haberlerini günlük olarak yayınlatabiliyordu. Bu gazete de 1918 yılında işgalci İngiliz idaresi tarafından kapatıldı.

Irak'ta işgalin başlamasından sonra, Kerkük'te Türkmenler tarafından Türkçe yayın yapılmaya devam edildi ve değişik gazeteler yayınlandı:

1918-1920 yılları arasında Teceddüt Gazetesi haftada iki kez yayın yaptı.

1918-1926 yılları arasında Necme Gazetesi yayınlandı.

1926'da Necme Gazetesi kapatılıp, onun yerine yayılanan Kerkük Gazetesi ile 1953 yılına kadar yayına devam edildi. Kerkük gazetesi çok kapsamlı değişik konuları içeren bir gazete olmuştur.

1935 yılında İleri Gazetesi yayınlanmaya başladı.

1954-1959 yılları arasında ilk defa Türkçe-Arapça yayın yapan Al-Afak gazetesi yayın yapmaya başladı.

Bu tarihten sonra, Türkmeneli'nde sadece Arapça yayın yapan gazete ve dergilere de rastlanmaya başlar.

Ancak, gazetelerin Arapça-Türkçe yayın yapmasına rağmen, yazarlarının büyük bir kısmı Türkmenlerden oluşmaktadır.

14 Temmuz 1958 yılında Irak'ta Cumhuriyet ilan edilmesinden sonra yayın yapan haftalık Türkçe-Arapça gazete, Beşir Gazetesi olmuştur. Beşir Gazetesi (Kelime itibarıyla Beşir, Kerkük'e bağlı bir Türkmen köyüdür) haftalık edebiyat gazetesi olarak yayınlanmıştır.

Bu gazetenin ömrünün kısa olmasına rağmen, Cumhuriyet döneminde Türkmenlerin sesi niteliğini taşımıştır.

Bu tarihten sonra, siyasi iktidarların baskısı nedeniyle, çıkarılan gazeteleın özel olma niteliğini kaybettiğini görürüz ve genelde iktidar kontrolünde yayın yapılmıştır.

■ Kaynaklar:

- [1] Atâ Terzibaşı, Kerkük Matbuat Tarihi, Kısım 1, Haziran 2001, s. 15 (Eski Harf Türkçe).
- [2] A. Kuşçuğlu, B. M. Gamgin, İ.Sarıkâhya, Delil Al-Sahafa Fi Karkuk 1900-2000 (Türkçe Eski Harflerle)
- [3] S. Saki Veli, Delil Al-Matbuat Al-Kerkukiye, Mekteb Abdulvahab Lil Tibaa, Karkuk, 2003 (Arapça)
- [4] A. Kuşcuoğlu ve Diğerleri, Delil Al-Sahafa

Ali KOÇAK. Publisistika